

Astrolabio. Revista internacional de filosofía
Año 2009. Núm. 8. ISSN 1699-7549. 100-102 pp.

Transdisciplinarietat

Christoph Wulf: *Antropología: Historia, cultura, filosofía*. Barcelona, Anthropos, 2008, 331 pp.

Transdisciplinarietat, multidisciplinarietat, interdisciplinarietat, aquests són conceptes que apareixen en aquest llibre centrat en l'Antropologia històrica. I en aquesta diferenciació sobre les trans-, les multi-, les inter-, de les diverses disciplines es conclou que un pas significatiu cap a la innovació en l'àmbit de l'Antropologia, és l'adopció del mètode transdisciplinari.

Però, en què es diferencia la transdisciplinarietat, de la multidisciplinarietat i de la interdisciplinarietat? Es podria dir que la interdisciplinarietat queda inclosa en la transdisciplinarietat, mentre que la multidisciplinarietat és un pas *previ* o un mètode excloent.

Les formes d'organització interdisciplinàries presenten condicions que són especialment requerides en les investigacions de l'antropologia històrica. Els representants de diferents disciplines introdueixen diverses tradicions científiques en la cooperació. Poden remetre a diferents constel·lacions científiques, formulació de qüestions, conceptes i accessos metodològics per tal de fer-los fructífers en la cooperació transdisciplinar. Aquesta forma de treball col·lectiu consisteix en desenvolupar interrogants, conceptes, accessos metodològics que englobin els punts de referència de les disciplines individuals i condueixin al desenvolupament d'un marc de referència interdisciplinari i a un procediment metodològic.

Aquestes formes d'investigació transdisciplinar presenten elevades exigències en la capacitat de comunicació i cooperació de l'investigador. Pressuposen curiositat, interès per l'alteritat, obertura i flexibilitat davant de noves preguntes i perspectives. I això ha de ser així, perquè els estudis transdisciplinaris apunten a un nou tipus d'investigació. Es tracta del descobriment i investigació d'interrogants que sovint es situen als marges de les disciplines i que estan determinats no per la tradició de la pròpia especialitat, sinó per nous mons d'idees provinents de l'intercanvi entre les disciplines, i a més molts d'aquest estudis no es poden encabir en cap camp específic. Posis per cas, els camps temàtics sobre el cos, els sentits, l'ànima, el temps, el gènere, els rituals, els mass media...

D'altra banda, en canvi, les investigacions multidisciplinàries només aspiren a la cooperació dels diferents científics, que plantegen les preguntes de les seves especialitats als altres per tal d'obtenir ajuda per a resoldre-les.

Wulf també vol aclarir que l'Antropologia històrica no és una especialitat, sinó que les seves investigacions es troben *en i entre* diferents disciplines científiques. Aquest tret, d'una complexitat evident, comporta una actitud científica que sovint condueix a una organització transdisciplinar i transnacional de la investigació. Tot això suscita l'aplicació d'una metodologia plural que inclou el treball històric sobre les fonts, l'hermenèutica textual, la investigació social qualitativa i la reflexió filosòfica. I a més a més, en algunes de les seves investigacions es creuen les

fronteres, no només entre disciplines científiques, sinó també les línies divisòries que porten a l'art, la literatura, el teatre i la música.

I encara més, perquè segons Wulf, el propòsit de la investigació antropològica no és la reducció, sinó l'*augment de complexitat*. A mesura que augmenta la informació sobre els contextos i connexions històric-culturals, més creix el no-saber. El saber sobre el ser humà, que en definitiva és del que tracta l'Antropologia, només és possible de manera fragmentària. El conjunt queda amagat a sí mateix.

Aquesta nova perspectiva queda patent al llarg de tot el llibre. Per posar només alguns exemples, hi ha capítols en els que sembla que s'estigui llegint un llibre sobre Prehistòria, altres sobre Lingüística, Psicologia o Publicitat... Efectivament suposa una tasca de complexitat enorme abordar un estudi transdisciplinar, en el que no se sap ben bé a on s'arribarà, o per dir-ho d'una altra manera, no s'han acotat els límits, perquè una pregunta porta a una altra i un camp d'investigació remet a un altre, i un fet remet a un altre.

Posem un parell d'exemples.

- Jean Améry i la seva obra *Levantar la mano sobre uno mismo*.¹
- Hugo von Hofmannsthal i la seva *Carta de Lord Chandos*.²

A *Bases miméticas del aprendizaje cultural* i *Muerte y alteridad* (Capítols 7 i 12 del present llibre) trobem elements que s'entrellacen amb la trajectòria vital de Jean Améry i el seu final.

Wulf ens parla en aquests capítols de la violència i de la mort com a processos de mimetisme de l'aprenentatge cultural.

“En les crisis mimètiques [...] la societat escull una víctima potencial i la declara ‘boc expiatori’. En la comunitat es desenvolupa una mimesi dels contraris, una aliança contra la víctima declarada enemic. Generalment s'escull algú que no és capaç de defensar-se i la mort de la qual no pugui desfermar noves accions violentes”

Hans Mayer, assagista i filòsof austríac, mig jueu (boc expiatori), membre de la resistència (moment històric) quan va adoptar el pseudònim de Jean Améry, supervivent dels Camps de Concentració nazis (Història de l'Holocaust i experiència vital), i finalment suïcida (autodeterminació davant de la mort).

Posem, per exemple, com a centre d'estudi el suïcidi d'intel·lectuals que van patir el nazisme d'una o altra manera com: Jean Améry, Walter Benjamin, Bruno Bettelheim, Tadeusz Borowski, Paul Celan, Primo Levi, Piotr Rawicz o Stefan Zweig. I ara pensem, des de quina disciplina s'hauria d'estudiar aquest tema, i si la proposta de la transdisciplinarietat en Antropologia ens situaria en un lloc possible.

A “El lenguaje, entre universalidad y particularidad” (Capítol 10), Wulf cita Humboldt: “El llenguatge és l'òrgan configuratiu del pensament, és el treball

¹ Jean Améry, *Levantar la mano sobre uno mismo*. Valencia, Pre-Textos, 1999.

² Hugo von Hofmannsthal, *Poesía Lírica, seguida de Carta de Lord Chandos*. Tarragona, Igitur, 2002.

eternament repetit de l'esperit: aconseguir que el so articulat sigui capaç d'expressar el pensament.”

I en aquesta cita trobem la desesperació i impotència d'Hugo von Hofmannsthal a la seva *“Carta de Lord Chandos”*, testament literari de la impossibilitat de l'escriptura, de la paraula, per expressar el pensament concretat en l'art de la poesia lírica. Veiem aquí dos breus exemples que mitjançant el mètode transdisciplinar de l'antropologia històrica ens portarien a camins insospitats per a la comprensió dels fenòmens culturals i la capacitat humana de produir-los. Un camí obert per generar més coneixement sobre el ser humà que ens pot conduir a la fascinació del més no-saber sobre nosaltres mateixos.

Susagna Argemí